

Priloga II

Opis primera

Zeleni programi socialnega varstva v Sloveniji

***Analiza stanja "So Far" projekt
(Socialne storitve na večnamenskih kmetijah)***

EU FPVI

Avtorica: Vojka Lipovšek

Datum: 20 March 2007

Organizacija:

Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna
2393 Črna na Koroškem , Center 144

Naziv projekta

Prepletanje socialnega varstva in kmetijstva v Centru za usposabljanje, delo in varstvo Črna

Nosilec projekta (kratek opis)	Center za usposabljanje, delo in varstvo Javni socialnovarstveni zavod
Naslov	2393 Črna na Koroškem, Center 144
Tel.	00 386 2 87 04 000
Fax.	00 386 2 87 04 020
e-naslov	group7.sg cudv.guest.arnes.si
Spletna stran	http://www.cudvcrna.si/

Nekaj ključnih besed

- socialno varstvo
- kmetijstvo
- izobraževanje
- delovne aktivnosti
- osebe z motnjo v duševnem razvoju
- evalvacija

Izveček - kratek pregled

Center za usposabljanje, delo in varstvo Črna ima že več kot štiridesetletno tradicijo prepletanja kmetijstva in socialnega varstva. Najprej so otroke, ki niso imeli možnosti, da bi počitnice preživeli s svojimi družinami, sprejele okoliške kmetije. Ta poskus je opogumil strokovnjake Centra, da so razvili in izvajali metodo na kmetijstvu temelječega izkustvenega učenja. Urejanje zelenic in cvetličnih nasadov v okolici Centra so vključili v redne učno vzgojne programe. Na kmetijstvu temelječa delovna terapija je trajna sestavina terapevtskega spleta, ki ga uporabljajo v Centru. Čeprav so strokovnjaki Centra poznali metode hortikulture in z živalmi podprte terapije, so jih naprej skrbno preverili in ocenili ter jih šele potem, prilagojene posameznikom, začeli izvajati. Na podlagi takega sistematičnega postopka so v Centru razvili splet na kmetijstvu temelječih aktivnosti, ki je sedaj v rabi. Štiri uporabnike teh aktivnosti so zaprosili, da povedo svoje osebne izkušnje z njimi. Njihovo pričevanje je najboljša evalvacija zelenega programa.

Uvod

Delo v naravi, z rastlinami, živalmi in drugimi živimi bitji je že v daljni preteklosti pomenilo temelj človekovega obstoja. Še danes je to eno glavnih resnic človeštva, iz katere pa smo razvili še mnogo drugih, novih, drugačnih, spremenjenih. Ljudje so iz potreb po lastnem obstoju razvili mnogo različnih dejavnosti, povezanih z naravo in živimi bitji v njej.

Danes marsikomu mnogo več pomeni razvoj na tehničnem, računalniškem in drugem podobnem področju kot pa to, kaj se dogaja z naravo okoli nas, sploh pa težko razmišljajo, kaj nam narava z vsemi živimi bitji daje in kako nas različne aktivnosti povezane z naravo krepijo in osvobajajo.

V CUDV Črna se trudimo, da bi naši gojenci in varovanci z različnimi aktivnostmi v naravi ohranili pristen stik z njo ter se tako tudi dokazovali. Zato se nam zdi zelo pomembno, da gojence in varovance vzpodbujamo in navajamo na različna dela v kmetijskih dejavnostih.

Oblike dela povezane s kmetijstvom smo razvijali že v preteklosti. V prispevku Vm jih želimo prikazati kot mozaik, predvsem pa želimo poudariti, kaj le te pomenijo našim gojencem in varovancem..

Kmetijska opravila v CUDV Črna nekoč

Od leta 1969 dalje

Vključevanje naših gojencev in varovancev na kmetije ima že dolgoletno tradicijo. Pred mnogimi leti, ko so – takrat še otroci in mladostniki- med poletnimi počitnicami odhajali domov, smo redke posameznike, ki se v svoje primarno okolje zaradi različnih vzrokov niso mogli vračati in so tudi sami izrazili želje, da bi počitnice preživljali na kmetiji, vključili na nekatere kmetije kot obliko rejništva; in te oblike so bile za naše fante in dekleta zelo uspešne.

Naša ustanova se nahaja v vaškem okolju. Od začetka delovanja centra, smo imeli manjšo njivo, kjer smo pridelovali zelenjavo (solata, peteršilj, korenje, zelje,...) za lastne potrebe. Tudi pri oskrbi njive so že takrat sodelovali gojenci in varovanci s svojimi učitelji in vzgojitelji; in tudi ta oblika je bila vsem všeč.

Okolica centra z urejenimi zelenicami in cvetličnimi gredicami nam je vedno pomenila ogledalo hiše. Urejanje zelenic in cvetličnih nasadov je vedno sodilo v učno vzgojne programe vseh skupin.

V bližnji in daljni okolici naše ustanove je kar veliko manjših in večjih kmetij. Naši učitelji in vzgojitelji so pri učenju kot eno od specialno pedagoških metod uporabljali metodo praktičnega pouka oz. izkustvenega učenja v naravnem okolju, kmetje pa so zlasti v času spomladanskih in jesenskih opravil na kmetijah potrebovali dodatno delovno moč; in tako smo eno z drugim združili, zadovoljstvo pa je bilo vedno obojestransko.

**Hribovsko kmetijstvo
okoli Črne in nad njo**

*»Če bo sneg, ali
bodo šli lahko delat.
Kaj bo zgodilo, če
dela ne bom
naredu.«*

Toček

**Gozdovi in travniški
sadovnjaki okoli Črne in
nad njo**

Pa še na nekaj ne smemo pozabiti: marsikateri gojenec in varovanec naše ustanove je bil pred vključitvijo k nam doma na kmetiji, kjer je v načinu njihovega življenja in dela imel svoje mesto. Za osebe z motnjami v duševnem razvoju, ki so izhajali iz kmečkega okolja je bilo ponovno življenje in delo na kmetiji pravo zdravilo.

Opravila v kmetijstvu kot oblika terapije

Vsa leta smo naše gojence in varovance tako ali drugače vključevali v različna kmetijska opravila in dejavnosti. Vse to smo delali z prej zastavljenimi cilji in po opravljenem delu z evalvacijami.

Hortikulturno terapijo smo poznali kot terapijo, ki so jo že v preteklosti marsikje uporabljali za lajšanje težav bolnikov z duševnimi in živčnimi boleznimi. Prav tako smo se že takrat spoznali z uspehi, ki jih je prinašala terapija z živalmi.

Za nas so bile predvsem evalvacije tiste, ki so nas kaj hitro pripeljale do spoznanja, da so za osebe z motnjami v duševnem razvoju raznovrstna opravila v kmetijstvu lahko zelo primerna metoda, ki jo lahko prilagajamo posameznikom in še več, da so različna opravila v kmetijstvu tudi zanje oblika terapije.

Kmetijska opravila v CUDC Črna danes

Vrste opravil s področja kmetijstva

Danes v CUDV Črna z osebami z motnjami v duševnem razvoju izvajamo naslednje vrste opravil s področja kmetijstva:

- individualno vključevanje posameznikov na delo na kmetijah;
- pomoč posameznikov in skupin pri sezonskih opravilih na kmetijah (spomladansko grabljenje travnikov, spravilo sena, pobiranje sadja, stiskanje sadja,...)
- opravljanje tritedenske delovne prakse posameznikov na kmetijah;
- vrtnarstvo v centru;
- opravljanje tritedenske delovne prakse v vrtnariji;
- cvetličarstvo v centru (priprava podtaknjencev, nabiranje in sušenje cvetja, sušenje zelišč, skrb za zelenice in cvetlične nasade v okolici centra,..);
- skrb za hišne in domače živali v centru;
- v okviru programa terapevtskega jahanja skrb za konje.

Pri različnih opravilih v kmetijstvu v CUDV Črna sodeluje večina gojencev in varovancev centra.

Globalni cilji

Ob izvedbi številnih vsebin sledimo naslednji globalnim ciljem:

- zadovoljevanje osebnih motivov in vrednot gojencev in varovancev;
- širjenje socialne mreže gojencev in varovancev;
- pridobivanje novih izkušenj posameznikov;
- razvijanje samopodobe;
- izboljšanje kvalitete življenja posameznikov;
- razvijanje in razširjanje možnosti vseživljenjskega učenja;
- kvalitetno preživljanje prostega časa gojencev in varovancev;
- integracija;

- razvijanje pozitivnega odnosa do dela, učenje prevzemanja odgovornosti;
- ohranjanje in razvijanje specifičnih motoričnih znanj in sposobnosti.

Biopsihosocialno zadovoljevanje potreb

Vsak človek funkcionira kot biopsihosocialna struktura, Deluje lahko le v skupni interakciji različnih elementov iz teh področij.

Izkušnje so nas pripeljale do spoznanj, da prav opravila v kmetijstvu lahko človeka v najširšem smislu zadovoljijo in posameznikom omogočijo razvoj in bogatenje na različnih področjih osebnosti in sicer:

Intelektualno področje

Različna opravila v kmetijstvu (delo na travniku, v hlevu, v gozdu, vrtnarska in cvetličarska opravila, opravila v zvezi z živalmi,...) pomenijo najboljše izkustveno učenje. Posameznik v konkretnih situacijah, v praktičnem ravnanju pridobiva nova znanja, spretnosti in se uči različnih tehnik dela.

Socialno učenje

Opravila v kmetijstvu dajejo posameznikom najboljši občutek koristnosti, tako se počutijo kot produktivni člani družbe. Te aktivnosti pomenijo tudi širitev socialne mreže posameznikov. Pomembne so tudi zaradi učenja različnih socialnih veščin, ki jim lahko potem koristijo tako v njihovem delovnem kot v življenjskem okolju.

Emocionalno področje

Omenili smo že, da je mnogo naših gojencev in varovancev pred vključitvijo v center živelo na kmetijah. Možnost opravljanja kmečkih opravil lahko posameznikom na najboljši način obudi lepe spomine na preteklost.

Sicer pa različna opravila v kmetijstvu za posameznika pomenijo oplemenitenje samospoštovanja, zavedanje lastne vrednosti, razvoj samopodobe ter pozitivno identifikacijo z drugimi.

Motorično področje

Danes ugotavljamo, da večina ljudi premalo časa posveča rekreaciji in gibanju, vse preveč sedimo in postajamo družba »homo sedens«. Vsi vplivi moderne družbe se prenašajo tudi na osebe z motnjami v duševnem razvoju.

Največji del opravil v kmetijstvu pa temelji na telesni aktivnosti človeka. Nenazadnje pa h krepitvi človekovega zdravja lahko veliko pripomore že samo gibanje na svežem zraku.

Evalvacija ali kaj pravijo praktiki

Evalvacijo našega dela pri različnih kmetijskih opravilih bomo tokrat opravili malo drugače. Prav se nam zdi, da o tem, kako so delali in kaj delajo danes, pripovedujejo sami gojenci in varovanci, ki to delo opravljajo. Sami bodo najbolje povedali, kaj jim to pomeni. Da imajo tovrstne zaposlitve na lestvici njihovih vrednot zelo visoko mesto pove že to, da so se kar sami ponujali z individualnimi, v nekaterih točkah podobnimi, vendar zelo različnimi zgodbami.

Tonček

Prvi mi je o svojih izkušnjah na kmetiji pripovedoval Tonček. *»Veš, takole sem jaz prišel na kmetijo: gospodar je potreboval pomoč in je klical v Center. Pred prihodom v Center sem jaz živel pri rejnikih na kmetiji, nekje nad Ravnami. Sploh nisem pomišljal, ko nam je vzgojitelj povedal, da na eni kmetiji rabijo pomoč- takoj sem se javil in še isti dan sem šel gor. Na tej kmetiji mi je bilo takoj všeč. Kmetija je bolj mala: imajo nekaj glav živine, pa zajce, prašiče, kokoši in psa. Pa tudi gozd in travnike imajo. Joj, to je bilo že davno, mislim, da okrog leta 1992; ja, ja, bilo je malo po vojni.*

Sedaj grem na kmetijo skoraj vsak popoldan potem, ko v Centru opravi službo poštarja.

Ko pridem na kmetijo, se najprej pogovorim z gospodinjjo, pa kavo tudi popijeva in malo poizvem, kaj se je na kmetiji zgodilo, odkar me ni bilo. Potem pa: »Na delo veselo!« Običajno nanosim drva v kuhinjo, v hlevu počistim gnoj, jeseni pobiram sadje in pomagam pri stiskanju sadja in podobno. Včeraj, ko sem bil na kmetiji, sem vozil gnoj za toplo gredo.

Najbolje se razumem z gospodarjem in veliko skupaj delava. Če ima on »notno« (v koroškem narečju: »ima veliko dela«), ostanem na kmetiji cel dan. Takrat delava v gozdu, voziva drva iz gozda, kosiva travo, pa še kaj. Z gospodarjem se tudi pogosto pogovarjava o kmetiji, o sosedih, pa še katero rečeva »po moško«.

Poleti me večkrat prav skrbi, kako bodo pospravili seno kadar se napoveduje slabo vreme. Pa ob nevihtah, da ne bi treščila strela. Saj veš, koliko hlevov in kozolcev je tako že zgorelo.

Ta kmetija mi veliko pomeni. Rad opravljam delo poštarja v Centru, ne predstavljam pa si, da ne bi skoraj vsak dan šel na kmetijo. Včasih me že tudi kaj razjezi, ampak zelo veliko pa mi kmetija pomeni.«

Sašo

Sašova zgodba je podobna Tončkovi, vendar drugačna, njegova. Takole pravi: *»Pred prihodom v Črno sem živel v večjem mestu. Že takrat sem imel veliko željo, da bi pomagal na kmetiji. Sestra je imela sošolke, ki so živele na vasi, pripovedovala jim je o mojih željah in tako se mi je ponudila priložnost. Na to kmetijo sem hodil čez poletje, ko sem imel veliko prostega časa in jeseni, ko je bilo na kmetiji veliko dela. Še sedaj, ko grem domov se včasih oglasim tam.*

Ko sem prišel v Center v Črno sem takoj izrazil željo, da bi delal na kmetiji Skupaj z učiteljico sva razmišljala, kako bi to uresničil. Tako sva se enkrat oglasila pri Franju, ki dela pri nas in je takrat imel manjšo kmetijo. Imel je tudi živali: nekaj krav, teleta, dva prašiča, konja in kokoši ter race. Pri njemu sem delal od spomladi do jeseni, kadar sem imel čas in kadar me je

Priprava trsk za podkurit

Presajanje sadik v vrtnariji

»Gnoj vozim, pa stelo režemo ; je fajn ostati s kmetovo družino.«

Tonči

on potreboval. Pomagal sem v hlevu, čistil sem konja, včasih sem mu tudi pozimi pomagal pri odmetavanju snega. Jeseni sem pomagal pri obiranju in pobiranju sadja, spomladi sva obrezovala drevje in čistila sadovnjak.

Zelo sem bil srečen, da sem lahko hodil k Franju na kmetijo. Z njim in njegovo ženo smo postali pravi prijatelji. Spomnim se da mi je bilo neprijetno, ko je Franjo predlagal, da naj ju kar tikam. Sprva mi je šel »ti« težko iz jezika, še danes pa mi to veliko pomeni; postal sem njihov.

Potem sem imel malo zdravstvenih težav in na kmetiji nisem mogel tako delat. Seveda je Franjo to razumel, meni pa ni bilo vseeno, zato sem ob večjih delih prosil Anico, da je šla delat namesto mene, jaz pa sem delo malo nadzoroval- tako je rekel Franjo.

Franjo je potem skoraj vso živino prodal, poleg službe niso več zmogli, še vedno pa ima konja in nekaj perjadi. Meni je bilo žal, to je opazil tudi Franjo. Še vedno mireče, naj se kaj oglasi, da se bo že našlo kakšno delo zame. Pogosto še grem gor, da še katero rečemo.

Pri sebi čutim, da delo na kmetiji potrebujem. Že razmišljam in z Vojko se pogovarjava za kakšno drugo. Mislim, da mi bo uspelo Na mojo prvo kmetijo v Črni pa bom še vedno z veseljem šel in tudi pomagal, če bo potrebno.«

Mario

Tudi Mario, ki ima pri različnih vrstah del in zaposlitev veliko izkušenj, je dodal svojo zgodbo o zaposlitvi na kmetiji: »Jaz tudi delam na kmetiji in to delo zelo rad opravljam. Zaenkrat hodim na kmetijo v prostem času. Pokličejo me in če sem pripravljen iti- in vedno sem- pride gospodar pome.

Na kmetiji čistim gnoj iz hleva, pomagam pripravljat drva, pomagam nameščati električnega pastirja, spomladi po travnikih pobiramo kamenje.

Ko pridem na kmetijo se seveda najprej pozdravimo Potem malo pogledam naokrog, kaj je novega. Spijemo tudi kakšno kavo. Potem me seznanijo z delom in začnemo delat- seveda si med delom vzamemo tudi čas za počitek. Včeraj sva šla z gospodarjem tudi do Najevske lipe- šla sva k enemu drugemu kmetu po otrobe za živino. Ko zaključimo delo, pomalčamo ali povečerjamo, potem pa me gospodar odpelje nazaj v Črno.

Na kmetiji bi lahko tudi prespal, vendar si želim nazaj v Center, ker imam tukaj dekle.

Delo na kmetiji mi je všeč in odkar hodim gor, sem se marsikaj novega naučil.«

Vzdrževanje mestnih zelenic

Priprava senene kopice

»Vlada naj se potrudí, da omogočí, da bi hodili na kmetijo.«

Tonček, Toni, Mario in Sašo

Mojca

Mojca je povedala, kaj se dogaja pri cvetličarstvu, ki ga izvajamo kot krožek v Centru: *»Ker je to cvetličarski krožek, seveda nabiramo in vzgajamo cvetje. Poleg tega smo spomladi nabirali regratove cvetove in iz njih izdelovali med. nabiramo tudi zelišča za čaj in jih sušimo. Pozimi si kuhamo čaje, priredimo čajanke in podobno.*

Nabiramo tudi cvetje in ga sušimo ter potem izdelujemo cvetlične aranžmaje.

Jeseni smo pripravili tudi podtahnjence, s katerimi bomo spomladi okrasili naš Center. Tako smo naredili tudi lansko leto.

Kar veliko nas hodi k cvetličarskemu krožku. Moram povedati, da mene to delo sprošča.«

Kristjan

Posebna pa je Kristjanova zgodba. Redno hodi na terapevtsko jahanje, prvi del te aktivnosti pa je skrb za konja. Takole je opisal svoje delo pri tem: *»Prej ko začnem jahat moram seveda pripraviti vse potrebno.. Potem pripeljem konja in ga priklenem ter konja pozdravim in pobožam ter mu očistim kopita. Nato ga osedlam. In potem pride na vrsto jahanje, seveda če je konj pripravljen.*

Ko jahanje zaključim, se konju zahvalim, pospravim sedlo ter peljem konja v hlev ali na pašo. Od konja se poslovim.

Stik s konjem mi veliko pomeni. Konj je tudi živo bitje in čuti kot človek. Bolj ko ga imaš rad, bolj ti to vrača. Jaz ga imam rad in to želim ohraniti.«

To je bilo le nekaj naših zgodb, seveda pa jih je še mnogo, mnogo. Vse so tako pristne in prepričljive, da je k takšni evalvaciji težko dodati še kaj našega.

Zaključek

Aktivnosti v kmetijstvu nudijo osebam z motnjami v duševnem razvoju veliko izbiro zaposlitev. Bogatijo jih na različnih področjih osebnosti.

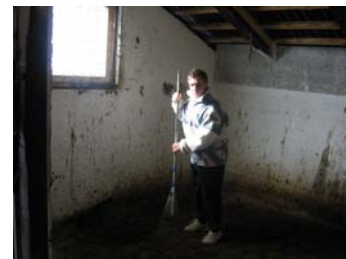
V Centru za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem se s tovrstnimi aktivnostmi spontano ukvarjamo že vrsto let. Uspešno tudi sodelujemo s kmeti v bližnji in širši okolici. Da so te aktivnosti za naše gojence in varovance zelo primerne, so povedali tudi sami v svojih izpovedih. Kmetje, s katerimi sodelujemo so z našimi gojenci in varovanci zelo zadovoljni in jih imajo radi.

Poleg tega vrsto let izvajamo tudi aktivnosti iz področja kmetijstva v Centru.

Zaenkrat vse zgoraj opisane dejavnosti potekajo v okviru naše ustanove. Čeprav je raznovrstnih zaposlitev mnogo in vsako leto dodano še katero posebno, individualno, ostajamo odprti še za nove in morda tudi za drugačne oblike vrednotenja že obstoječih, ki nam jih bo morda prinesla prihodnost.

Pobiranje jabolk

Čiščenje hleva pred jahanjem

»Za njih je bolje, da nam pomagajo, kot da ne bi. Za take ljudi je potrebno poskrbeti.«

Kmet